

**МЕСЕЧЕН БЮЛЕТИН
НА
КРЪЖОК ПО МЕЖДУНАРОДНО
ПУБЛИЧНО ПРАВО**

Декември 2022

БРОЙ 10

Съдържание

Дела пред Международния съд на ООН	3
Белиз започна производство срещу Хондурас пред Международния съд на ООН	3
Декларация за намеса от България по делото относно обвинения в геноцид съгласно Конвенцията за предотвратяване и наказване на престъплението геноцид (Украйна срещу Руската федерация)	6
DISPUTE OVER THE STATUS AND USE OF THE WATERS OF THE SILALA.....	9
(CHILE v. BOLIVIA)	9
Дела пред ЕСПЧ.....	13
CASE OF A. AND OTHERS V. ICELAND	13
CASE OF A.D. AND OTHERS v. GEORGIA	16
G.M. AND OTHERS v. THE REPUBLIC OF MOLDOVA	20
Дела пред други съдилища	24
ДЕЛО ХУАКОН БАЙДАЛ И ДРУГИ СРЕЩУ ЕКВАДОР	24
РЕШЕНИЕ ОТ 4 ОКТОМВРИ 2022 Г.....	24
Решение на Международния наказателен съд за преустановяване на разследванията в Афганистан.	28
Доклади, разработки и обзори	31
Правни основания за защита на севернокорейски бежанци	31
ООН с критика към Иран по повод реакцията на властите на протестите в страната	34
За Кръжока	37

ДЕЛА ПРЕД МЕЖДУНАРОДНИЯ СЪД НА ООН

Дела пред Международния съд на ООН

Белиз започна производство срещу Хондурас пред Международния съд на ООН

Въведение:

На 16 ноември 2022 г. Белиз заведе дело срещу Хондурас пред Международния съд на ООН (МСООН) за установяване на суверенитета върху атолите¹ Саподиля (Атолите; Островите).

Юрисдикция на съда:

Белиз твърди, че МСООН има юрисдикция върху спора на основание на чл. 31 от Американския договор за уреждане на спорове с мирни средства, сключен в Богота на 30 април 1948 (Пакта от Богота) във връзка с чл. 36, ал. 1 от Статута на МСООН. Чл. 31 от Пакта от Богота задължава страните по него да признаят по отношение на всяка друга американска държава юрисдикцията на МСООН като задължителна по отношение на всички правни спорове, които възникват между тях и са свързани с тълкуване и прилагане и нарушаване на международното право. И двете държави са страни както по Пакта от Богота, така и към Статута на МСООН, като не са подавали резерви към нито един от тези актове.

Факти по делото:

---

¹ малки острови, типични за Карибите

Атолите Саподиля са група малки острови, разположени в залива на Хондурас в южния край на Белизкия бариерен риф, намиращи се на приблизително 75 километра източно от град Пунта Горда в Белиз. От началото на 19. век Островите са част от територията на Белиз, първоначално като част от селището Белиз, по-късно от колонията на Британски Хондурас, а от 1981 г. като част от независимата държава Белиз. Атолите са владяни мирно 200 години първоначално от Обединеното кралство (като тогавашната колониална сила), а впоследствие от Белиз след обявяването на независимостта му през 1981 г. Преди 1981 г. британският суверенитет над Атолите се проявява чрез множество публични, мирни и непрекъснати суверенни актове.

В същото време Хондурас никога не е имал, нито е претендирал да упражнява суверенитет над атолите Саподиля. Всъщност преди 1981 г. Хондурас многократно признава британския суверенитет. Едва през 1981 г., когато обявяването на независимостта на Белиз от Обединеното кралство е неизбежно, Хондурас за първи път предявява претенции за Атолите, чрез нота до британския посланик в Хондурас, в която се казва, че Хондурас запазва правото си да прибегне до всички средства, установени от международното право, за да „накара суверенитета на Хондурас да надделее“. Обединеното кралство отхвърля искането на Хондурас, като определя, че няма съмнение относно суверенитета на Обединеното кралство над въпросните Острови. По време на процедурата по приемане на вече независим Белиз в ООН, представителят на Хондурас изнася реч, в която твърди, че атолите Саподиля исторически, географски и юридически принадлежат на Хондурас. В отговорот представителят на Обединеното кралство посочва, че след обявяване на независимостта на Белиз суверенитета на Атолите са преминали от Обединеното кралство към Белиз. Въпреки това през 1982 г. Хондурас приема нова конституция, в която изрично записва атолите Саподиля като част от територията на Хондурас.

През годините Белиз упражнява изключително суверенни права върху Островите, включително като издава различни по вид регулационни актове. Въпреки ясният суверенитет на Белиз, Хондурас се счита задължена от конституцията си да отстоява претенцията си над Атолите, образувайки по този начин правен спор в иначе отличните двустранни взаимоотношения между държавите.

Правно основание:

Белиз твърди, че съгласно международното право, Белиз притежава суверенитет над атолите Саподиля. Претенцията на Хондурас към тях, формулирана в нейната конституция от 1982 г., е въпрос на вътрешното право на Хондурас и не се основава на международното право.

Като правно основание за суверенитета си, Белиз се позовава на упражненото през 1981 г. право на самоопределение, когато получава своята независимост от Обединеното

кралство. По този начин Белиз придобива и суверенитета над атолите Саподиля, който Обединеното кралство е упражнявал повече от век преди това. Хондурас отдавна е признавал и приемал суверенитета на Обединеното кралство над Островите и Обединеното кралство е упражнявало този суверенитет публично, мирно и непрекъснато по различни начини. Откакто Белиз наследява през 1981 г. суверенитета на Обединеното кралство над Атолите, Белиз непрекъснато е упражнявал изключително суверенитета си върху тази територия.

Белиз моли МСООН да обяви, че атолите Саподиля са под суверенитета на Белиз.

Линк: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/185/185-20221116-APP-01-00-EN.pdf>

Изготвено от: Яна Обрешкова

Декларация за намеса от България по делото относно обвинения в геноцид съгласно Конвенцията за предотвратяване и наказване на престъплението геноцид (Украйна срещу Руската федерация)

Въведение:

На 26 февруари 2022 г. Украйна заведе иск срещу Руската федерация пред Международния съд на ООН (Съдът; МСООН, Международният съд), свързан с тълкуването, прилагането и изпълнението на Конвенцията за предотвратяване и наказване на престъплението геноцид от 1948 г. (Конвенцията за геноцида; Конвенцията). Страните спорят както по въпроса дали действията на Украйна в териториите Луганск и Донецк могат да бъдат определени като геноцид, който е причина за започнатите военни действия от Русия (твърдение на Руската федерация), така и дали Съдът има юрисдикция да разгледа техния спор или не.

Декларации за намеса:

Съгласно чл. 63, ал. 1 от Статута на МСООН, когато спор засяга тълкуване на конвенция, в която освен страните по спора участват и други държави, секретарят на Съда уведомява всички такива държави. Ал. 2 дава правото на всяка страна да встъпи като неучастваща страна в делото, в следствие на което тълкуването, дадено в решението, става задължително и за нея. Упражняването на правото по ал. 2 е чрез подаване до Секретариата на МСООН на Декларация за намеса, чието съдържание се определя от чл. 82, пар. 2 от Правилника на Съда.

На 30 март 2022 г. Секретарят на Международния съд уведомява държавите-страни по Конвенцията за геноцида с Писмо № 156413, че с молбата на Украйна Конвенцията за геноцида "е посочена както като основание за компетентността на Съда, така и като материалноправно основание на претенциите на [Украйна] по същество". На 31 октомври 2022 г. Секретарят на Съда информира държавите страни по делото, че с оглед броя на декларациите за намеса по чл. 63, подадени към този момент и интереса на доброто правораздаване и на ефикасността на производството Съдът приканва държавите, които искат да упражнят правото, предоставено им по силата на член 63, да подадат своята декларация не по-късно от 15 декември 2022 г. (№ 157450).

Към 10.12.2022 г Декларации за намеса, с която се присъединяват към делото, са подали: Република Латвия (21.07.2022 г.), Република Литва (22.07.2022 г.), Нова Зеландия (28.07.2022 г.), Великобритания (05.08.2022 г.), Германия (05.09.2022 г.), Съединените американски щати (07.09.2022 г.), Кралство Швеция (09.09.2022 г.), Румъния (13.09.2022 г.), Франция (13.09.2022 г.), Република Полша (15.09.2022 г.), Италия (15.09.2022 г.), Кралство Дания (16.09.2022 г.), Ирландия (19.09.2022 г.), Република Финландия (21.09.2022 г.).

г.), Република Естония (22.09.2022 г.), Испания (29.09.2022 г.), Австралия (30.09.2022 г.), Република Португалия (07.10.2022 г.), Република Австрия (12.10.2022 г.), Люксембург (13.10.2022 г.), Република Гърция (13.10.2022 г.), Хърватия (19.10.2022 г.), Чехия (01.11.2022 г.), Република България (18.11.2022 г.), Република Малта (24.11.2022 г.), Кралство Норвегия (24.11.2022 г.), Кралство Белгия (06.12.2022 г.), Канада и Нидерландия (съединена декларация от 07.12.2022 г.), Словакия (08.12.2022 г.), Словения (08.12.2022 г.).

Декларация за намеса на Република България:

На 18.11.2022 г. Република България изпрати своята Декларация за намеса, възползвайки се от правото, предоставено от чл. 63, в качеството си на страна по Конвенцията за геноцида. За да обоснове прекия си интерес от присъединяване към делото, България посочва важността на забраната за геноцид, която се явява и *ius cogens* на международното публично право и определянето от Съда на правата и задълженията, залегнали в Конвенцията за геноцида като права и задължения *erga omnes*. В съответствие с чл. 63, българската държава допълва, че не желае да става страна по делото, но ще приеме тълкуването на Съда като задължително и ще ограничи намесата си по въпроси, свързани с тълкуването на Конвенцията за геноцида в контекста на настоящото дело. В допълнение Република България дава съгласието си за групиране на встъпването ѝ заедно с подобни встъпвания на други държави на бъдещи етапи от производството при необходимост.

Като разпоредби, които е необходимо да бъдат разтълкувани от Съда, България посочва чл. 9 от Конвенцията за геноцида, като изрично подчертава, че понятието „спор“ е с установено и непротиворечиво значение в международното публично право, поради което според нея по настоящото дело е необходимо Международният съд да даде тълкуване на останалата част от разпоредбата, посочваща обхвата на юрисдикцията на Съда.

Обичайното значение на чл. 9 установява компетентността на МСООН да определя дали дадени действия са геноцид, а в случая Съдът трябва да се произнесе по въпроса дали определени действия, като твърдения за геноцид и военни операции, предприети в рамките на заявената цел за предотвратяване и наказване на геноцида, са в съответствие с Конвенцията. България застъпва позицията, че Съдът има компетентност *ratione materiae* да го направи, като определи наличието или липсата на действия, които могат да бъдат окачествени като геноцид.

Важен въпрос, който подпомага определянето на компетентността на Съда и по който МСООН също трябва да се произнесе според Република България, е този дали декларациите и действията въз основа на неверни твърдения за геноцид са в съответствие с Конвенцията по отношение на принципа на добросъвестно тълкуване и изпълнение на задълженията. В контекста на факта, че юрисдикцията на Съда се разпростира върху спорове относно едностранното използване на военна сила с декларираната цел да се предотврати и накаже предполагаем геноцид, българската държава посочва, че чрез телеологичния подход на

тълкуване по-нататък подробно се разглежда "един международен инструмент трябва да се тълкува и прилага в рамките на цялата правна система".

Тълкувайки текста на разпоредбата, България твърди, че думата „включително“ в междинното изречение разширява обхвата на чл. 9, като добавя към компетентността на Съда и въпроси извън изброените в чл. 3. Като допълнителен аргумент България посочва формулировката „по искане на която и да е от страните по спора“, която предполага, че държава, обвинена в геноцид, също може да отнесе въпроса до Международния съд и да поиска от него да установи липсата на геноцид. Тълкуването на предмета и целта на инструмента дава допълнителна подкрепа на широкия обхват на чл. 9, особено предвид виждането на Съда, че Конвенцията за геноцида има за основни цели както гарантиране самото съществуване на определени човешки групи, така и утвърждаване на най-елементарни принципи на морала.

Изхождайки от горепосоченото, България изразява позиция, че обичайното значение на чл. 9 от Конвенцията, неговият контекст, както и предметът и целта на цялата Конвенция показват, че спор относно действия, извършени от една държава срещу друга държава въз основа на неверни твърдения за геноцид, попада в обхвата на понятието "спор между договарящи страни, свързан с тълкуването, прилагането или изпълнението на настоящата Конвенция". Поради това, според българската държава, МСООН е компетентен да обяви липсата на геноцид и нарушението на добросъвестното изпълнение на Конвенцията за геноцида, което води до злоупотреба с право и по-специално юрисдикцията на Съда се разпростира върху спорове, свързани с едностранна употреба на военна сила с декларираната цел за предотвратяване и наказване на предполагаем геноцид.

Източници:

1. *Declaration of Intervention of The Republic of Bulgaria*
2. *Статут на Международния съд на ООН*
3. *ICJ: Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Ukraine v. Russian Federation) - Intervention, Written Proceedings*

Изготвено от: Ния-Сирма Петрова

DISPUTE OVER THE STATUS AND USE OF THE WATERS OF THE SILALA

(CHILE v. BOLIVIA)

Факти по делото:

Изворът на река Силала е в Боливия, но самата река пресича границата между Боливия и Чили. И двете държави използват водите на реката, като от 1906 г. “Antofagasta (Chili) and Bolivia Railway Company Limited” получава концесия от чилийското правителство, чиято цел е увеличаване на потока на питейна вода към чилийския крайбрежен град Антофагаста. Две години по-късно, през 1908 г. същата компания получава и правото да захранва парните двигатели на локомотивите, които се движат по линията Антофагаста – Ла Паз. По-късно, през 1928 г., компанията изгражда канали в Боливия. Причината на тези канали според Чили са хигиенни, а според Боливия цел е изкуствено източване на водата от близките извори, което води до увеличаване на потока на реката към Чили. През 1942 г. е построена втора тръба на чилийска територия, на около 40 метра от границата. През 1996 г. министърът на външните работи на Боливия в прессъобщение отрича да има отклоняване на водата от граничната река Силала, като това е потвърдено и от Смесената комисия за границите през 1992, 1993 и 1994 г..

През 1997 г. обаче местните власти в Боливия оттеглят и анулират концесията, дадена още през 1908 г., поради доказателства за неправомерна употреба на водите, която надвишава позволената употреба и е в нарушение на Политическата конституция на държавата. Съдът също така отбелязва, че към 1999 г. въпросът за статута на реката вече е спорен между двете държави.

Чили и Боливия се опитват да стигнат до двустранно споразумение, но безуспешно. Чили дава индикации, че ще поиска от Съда да реши „същността на река Силала като международна река и правата на Чили като речна държава“ след изказвания на президента на Боливия, че Чили незаконно експлоатира ресурсите на реката, без да изпраща съответната компенсация на Боливия. През 2016 г. Чили сезира Съда.

Искания на Чили:

1. Река Силала и системата около нея са международна река, чието ползване е регулирано от обичайното международно право;
2. Чили има право на справедливо и разумно използване на водите на река Силала в съответствие с международното обичайно право;

3. Съгласно стандарта за разумно и справедливо ползване Чили има право да ползва водите на реката по начина, по който ги използва досега;

4. Боливия има задължение да предприеме всички нужни мерки за предотвратяване и контрол на замърсяването и други вреди, нанесени на Чили в резултат на дейности в областта на река Силала;

5. Боливия има задължението да си сътрудничи с Чили и да предоставя навременни предупреждения за планирани дейности, които могат да имат неблагоприятно действие върху общите водни ресурси, както и да обменя данни и информация, както и при нужда да прави оценка на въздействието върху околната среда, за да позволи на Чили да прецени възможните последици от такива дейности.

Искания на Боливия:

1. Боливия моли Съда да постанови, че Боливия има суверенитет върху изкуствените канали и дренажните механизми на територията ѝ и има правото да решава как и дали да ги поддържа (няма спор);

2. Боливия иска от Съда да отсъди, че Боливия има суверенитет върху изкуственото течение на река Силала, което е проектирано, подобро и създадено на нейна територия и че Чили няма право над това течение;

3. В третата си ответна точка Боливия иска Съдът да постанови, че всяка заявка от Чили към Боливия за доставки от подобреното течение и условията за такова подаване, както и дължимата компенсация за всяка такава доставка трябва да се уредят от споразумение между Чили и Боливия.

Решението на Съда:

Във връзка с първия въпрос, който е дали река Силала се счита за международна река по обичайното международно право, Съдът коментира, че настояването на Боливия да се разгледат определени „специфични характеристики“ на реката е без значение при прилагане на обичайното право. Боливия изрично е изразила съгласието си по въпроси, свързани с водите на река Силала, да се прилагат обичайните правила. В тази връзка Съдът отбелязва, че страните са постигнали съгласие по въпросите за статуса на реката като международна река. В резултат на това този въпрос остава безпредметен.

По втория въпрос, свързан с правото на Чили за справедливо и разумно използване на водите на река Силал, Съдът отбелязва, че в хода на процеса Боливия оттегля оспорването и се съгласява, че и двете държави имат право на справедливо и разумно използване на водите съгласно обичайното международно право. Съответно Съдът решава, че всеки въпрос, свързан с бъдещи действия на всяка от страните, би бил хипотетичен и не е предмет на настоящия спор.

Във връзка с това дали Чили има право да използва водите на реката по същия начин, както досега, Съдът коментира изказвания на Чили, според които Чили иска от Съда декларация, която да удостовери, че употребата на водите от река Силала е в съответствие с международното право. Отделно от това Чили признава, че неговото право на справедливо и разумно ползване на реката само по себе си няма да бъде накърнено от намаляване на потока вследствие на премахване на канала и прилежащите му инсталации. Според Съда това не е достатъчен аргумент от страна на Чили.

Следващият въпрос пред Съда е свързан със задължението на Боливия да предотврати и контролира вредата, настъпила от дейностите им в близост до речната система на река Силала. Съдът постановява, че такова задължение съществува за Боливия, като отбелязва, че и двете държави са съгласни, че такова задължение съществува.

Относно задължението на Боливия да уведоми и да се консултира с Чили за дейности и мерки, които биха имали неблагоприятен ефект върху речната система на река Силала, Съдът отбелязва липсата на съгласие между страните. Международният съд постановява, че задълженията на страните зависят от наличието на международна река, но модификации, свързани с увеличаване на потока по повърхността, нямат отношение към това дали една река е международна или не. Съдът отбелязва, че международна река е споделен ресурс, над който крайречните държави имат еднакво право на справедливо и разумно ползване. По същия начин всички крайречни държави имат задължението да не нарушават правата на другите крайречни държави. В настоящия случай освен правото на справедливо и разумно използване двете държави са задължени да предприемат всякакви мерки за предотвратяване на трансгранични вреди на други държави, като за постигане на това всяка държава трябва да следи и да избягва всякакви дейности, които биха довели до значителна вреди върху околната среда на друга държава.

Съдът също така коментира стандарта за прилагане на задължението за уведомяване и консултиране в рамките на международното право. Съдът стига до извода, че този стандарт е изпълнен, когато дадени дейности, които са планирани или извършени, могат да доведат до неблагоприятен ефект до определена степен. Съответно съгласно обичайното право всяка речна държава е задължена да уведоми и да се консултира с друга речна държава във връзка с всяка планирана от нея дейност, която би довела до риск от значителна вреда в тази втора държава.

Съдът отбелязва, че Чили не е показала или дори твърдяла риск от вреди, нанесени от дейности на Боливия, а Боливия от своя страна е предоставила редица детайли относно планираните си дейности. Тези дейности не са оспорени от Чили и съответно не са предприети действия срещу дейности като проекта за изграждане на рибна ферма, бент и фабрика за минерална вода. Тези дейности на практика не са предприети, а построените от Боливия 10 колиби не са обитавани. Боливия твърди, че е взела всички възможни мерки, за да предотврати дори и най-малкия риск за замърсяване на река Силала. В крайна сметка

Съдът постановява, че Боливия не е нарушила задължението си да уведоми и да се консултира с Чили.

Във връзка с повдигнатите въпроси от Боливия по първия Съдът се произнася, че между страните няма спор, че Боливия има суверенитет върху изкуствените канали и дренажните механизми на територията и и има правото да решава как и дали да ги поддържа. Във връзка с второто искане на Боливия Съдът коментира разликата между понятията „суверенитет“ и „суверенно право“, но също така акцентира върху това, че въпросът за правата върху водите на реката е вече решен с правото на всяка държава на справедливо и разумно ползване, което прави ответната точка безпредметна. Третата точка на Боливия е отхвърлена от Съда на базата на това, че Съдът не може да решава хипотетични ситуации, каквато е описаната от Боливия.

Линк към делото: <https://www.icj-cij.org/en/case/162/judgments>

Изготвено от: Надя Денкова

Дела пред ЕСПЧ

Снимка:

European Court of Human Rights
(AP Photo/Jean-Francois Badias)

Дела пред ЕСПЧ

CASE OF A. AND OTHERS V. ICELAND

(Жалби № 25133/20 и 31856/20)

15 ноември 2022 г.

Делото е свързано с чл. 8 от Европейската конвенция за правата на човека, отнасящ се до правото на зачитане на личния и семейния живот. Първият и вторият жалбоподател са загубили попечителство над двете си деца (респ., третия и четвъртия жалбоподател), след като първият жалбоподател е бил разследван и по-късно оправдан за сексуално насилие над децата.

Факти по делото:

Първият и вторият жалбоподател са родени респ. през 1979 и 1976 г. и живеят в Рейкявик, Исландия. По време на брака им се раждат дъщерята и синът им, респ. през 2008 и 2011 г.

През октомври 2015 г. училището на момичето уведомява съответната общинска комисия за закрила на детето (Комисията), че момичето по собствена инициатива е споделило на учител за домашно и сексуално насилие. В

известieto, изпратено до Комисията, е посочено, че и момчето също е било тормозено. Случаят е отнесен до полицията същия ден. Първият жалбоподател е задържан за разпит,

арестуван и оставен за четири дни в ареста, като отрича обвиненията. С решение от 22 ноември 2017 г. Окръжният съд (ОС) оправдава първия жалбоподател по всички обвинения. ОС се позовава на това, че обвинението му се основава единствено на съмнения. ОС също взема предвид, че той винаги е отричал обвиненията, и че показанията му са били достоверни. Що се отнася до предполагаемите престъпления срещу двете деца, ОС отбелязва, че изявленията на момичето за събитията не са били напълно последователни и че никакви други събрани доказателства, включително резултатите от медицински прегледи и доказателства, събрани в семейния дом, не подкрепят нейните твърдения, че баща ѝ я е тормозил.

Междувременно бива установено, че домът на семейството е в безпорядък и децата са зле обгрижвани. Комисията заключава, че първият и вторият жалбоподател не са в състояние да упражняват попечителство над децата си. Тя успешно подава молба пред Окръжния съд в Рейкянес за лишаването им от попечителство. Децата са настанени в приемен дом.

Родителите обжалват това решение на пред Апелативния съд, който отменя решението за лишаване от попечителство, издадено от Окръжния съд в Рейкянес, на 1 ноември 2019 г. Според Апелативния съд е трябвало Комисията да преосмисли позицията си относно попечителството, взимайки предвид оправдаването на бащата. Трябвало е, като се има предвид принципа за “невинен до доказване на противното”, Комисията да намери друг начин за справяне със случая, както и да планира начин за контакт между децата и родителите им, освен ако това би нарушило интересите на децата.

Комисията обжалва решението на Апелативния съд пред Върховния съд (ВС). С решение от 10 март 2020 г. Върховният съд отменя решението на Апелативния съд и постановява отново лишаване на родителите от попечителство върху двете деца. В решението си ВС критикува Апелативния съд за това, че не е мотивирал заключението си, в което твърди че има „противоречиви доклади“ относно изявленията на децата и техните желания; за неточно заключение, че интервюто на момичето от октомври 2015 г. не е дало информация за предполагаемите сексуални престъпления на първия жалбоподател; и за заключение на недостатъчна основа, че желанията и изявленията на децата са били повлияни от други по време на престоя им в приемния дом. ВС не счита за необходимо да отмени решението и да върне делото на по-ниска инстанция за ново разглеждане поради чувствителния характер на делото и в защита на интересите на децата.

Аргументи:

Жалбоподателите

Те твърдят, че причината за решението на ВС се корени в убеждението, че обвиненията срещу бащата са верни, въпреки че той е бил оправдан. Родителите смятат, че е нарушено правото им на личен и семеен живот.

Правителството

Правителството твърди, че ВС не е основал решението си да лиши родителите от родителски права на констатация, че обвиненията срещу първия жалбоподател са верни, както твърдят родителите. Напротив, той е признал окончателната обвързваща сила на оправдателната присъда на бащата, но е отбелязал, че тази оправдателна присъда сама по себе си не би могла да бъде определяща по отношение на резултата от производството за родителските права. ВС след това е извършил оценка на фактите по делото и наличните експертни доказателства, без по-нататъшно позоваване на наказателното производство или каквото и да е предполагаемо престъпно поведение от негова страна.

Мотиви на Съда

Европейският съд по правата на човека (ЕСПЧ) подкрепя аргументите на ВС на Исландия. ЕСПЧ отбелязва, че ВС критикува Апелативния съд за това, че не е изслушал отново децата лично, преди да постанови решението си, разчитайки вместо това на интервюто на децата, което се е състояло осем месеца по-рано, и че е направил неразумни заключения от това интервю. Вътрешното гражданско производство обаче не предвижда изслушване на свидетели пред ВС и затова самият ВС не е изслушал децата лично. Този факт е изрично взет предвид от ВС, който отбелязва, че все пак важността на решаването на въпроса без по-нататъшно забавяне, в интерес на децата, отменя решението на Апелативния съд по същество. ЕСПЧ намира, че заключението е разумно и достатъчно мотивирано и в рамките на свободата на преценка на държавата членка.

ЕСПЧ съзнава сложното взаимодействие на семейните отношения. Той счита, че местните власти са имали право да отдадат тежест на интереса на братя и сестрата да не бъдат разделени един от друг, както и да имат предвид продължаващия брак на майката с бащата и нейната подкрепа към него.

Решение на Съда:

ЕСПЧ единодушно заключава, че няма нарушение на чл. 8 от Конвенцията.

Линк към решението: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-220885>

Изготвено от: Симона Янкова

CASE OF A.D. AND OTHERS v. GEORGIA

(Жалби № 57864/17, 79087/17 и 55353/19)

1 декември 2022 г.

Въведение:

Делото е свързано с твърдяно нарушение на член 8 от Европейската конвенция по правата на човека (Конвенцията) относно правото на зачитане на личния и семейния живот и е образувано по жалби, подадени от трима грузински граждани: г-н А.Д. (първият жалбоподател), г-н А.К. (вторият жалбоподател) и г-н Николо Гвиниашвили (третият жалбоподател) срещу Демократична република Грузия. Жалбоподателите са

трансджендър мъже, които не могат да получат правно признаване на смяната на пола си, без да са преминали през медицински процедури за промяна на половите белези, поради непрецизност на правната рамка.

Факти по делото:

Жалбоподателите са трансджендър мъже, но в документите им за самоличност по рождение са вписани като жени.

На 29 май 2014 г. и 22 януари 2015 г. Агенцията за гражданско състояние (Агенцията; Органът) одобрява подадените от жалбоподателите молби за смяна на традиционните си женски имена с мъжки такива.

На 11 октомври 2014 г. и 15 април 2015 г. психолози в Тбилиси издават медицински свидетелства, диагностициращи жалбоподателите с „разстройство на половата идентичност (транссексуализъм)“.

На 9 декември 2014 г. и 24 април 2015 г. жалбоподателите са поискали от Агенцията да промени пола им в регистрите им за гражданско състояние от женски на мъжки въз основа на посочените по-горе медицински свидетелства. Органът отхвърля исканията на основание, че жалбоподателите не са доказали, че са преминали през медицински процедури за смяна на пола.

Г-н А.Д., г-н А.К. и г-н Николо Гвиниашвили подават жалби на 8 декември 2015 г. и 11 май 2016 г. към Градският съд на Тбилиси. Жалбите им са отхвърлени с мотива, че въпреки

половата самоидентификация на жалбоподателите, условие за промяна на пола в регистрите за гражданско състояние съгласно раздел 78(ж) от Закона за гражданското състояние от 20 декември 2011 г. (Закона за гражданското състояние; Закона от 2011 г.) е да са преминали през медицински и хирургически процедури. Въпреки това, тъй като нито един от жалбоподателите не е преминал през някоя от съществуващите процедури за смяна на пола, искането им за законово признаване на промяната на пола не може да бъде допуснато.

След обжалване пред всички възможни вътрешни инстанции производството приключва с окончателен отказ от страна на Върховния съд по отношение на искането на жалбоподателите.

Аргументи на страните:

Жалбоподателите

Жалбоподателите твърдят, че държавата не е успяла да създаде правна рамка, чрез която те биха могли да получат правно признаване на пола си. Законът изисква от тях да се подложат на неуточнена операция за смяна на пола, което се явява предварително условие за законово признаване на смяната на пола. Според тях това представлява непропорционална намеса в правата им по чл. 8 от Конвенцията.

Жалбоподателите заявяват, че не трябва да бъдат задължавани да се подлагат на опасни, скъпи и непосочени в закона хирургични интервенции до степен, която не е ясно дефинирана във вътрешното законодателство. Те посочват, че в Грузия няма нито един пример за успешно правно признаване на пола. Всъщност според жалбоподателите Правителството не е успяло да представи никакви доказателства, за да докаже, че законовата процедура е ефективна. Жалбоподателите твърдят, че процедурите за смяна на пола на практика не са налични в системата на общественото здравеопазване в Грузия. В сектора на здравеопазването на страната липсват клинични насоки за транспецифични медицински процедури или официални стандарти за управление на грижите за трансджендър лица.

Освен това жалбоподателите отбелязват, че Правителството не е отговорило на отправения от тях въпрос относно точните медицински процедури, необходими за целите на законното признаване на смяната на пола в Грузия. Според тях е очевидно, че причината за това е опитът да бъде възпрепятстван достъпът на трансджендър хората до правно признаване на смяната на пола в документите им.

Те твърдят, че изискването да се подложат на неуточнени хирургични интервенции, което им е наложено от Агенцията и националните съдилища, няма ясно правно основание. Ако вътрешното законово изискване е трансексуално лице да се подложи на генитална операция, което води до риск това лице да стане стерилно, това очевидно би било в

противоречие с практиката на Европейския съд по правата на човека (Съда) в A.P., Garçon и Nicot (Дело № 79885/12, пар.92-154, 6. Април 2017).

Жалбоподателите също така се обжалват, че Правителството не е успяло убедително да обясни точно какъв е общественият интерес да не им е позволено да получат правно признаване на своя пол при липса на операция за смяна на пола.

Правителството

Правителството заявява, че няма правно установен критерий за промяна на пола на жалбоподателите, като това не би могло да стане единствено въз основа на тяхната полова самоидентификация.

Правителството отбелязва, че редът и условията за правно признаване на пола варират в различните държави-членки на Съвета на Европа. При липса на европейски консенсус относно условията, при които критерият за пол може да бъде променен в регистрите за гражданско състояние, държавите следва да се ползват с по-широка свобода на преценка при регулирането на въпроса, за да да постигнат справедлив баланс между интересите на отделните индивиди и тези на обществото.

Правителството твърди, че е налице липса на единна и непротиворечива практика по отношение на премахването на хирургическа интервенция като предварително условие за правно признаване на смяната на пола.

Също така Правителството заявява, че твърденията на жалбоподателите относно половата идентичност са чисто субективни и следователно остават извън компетентността на държавата. Жалбоподателите са имали възможност на свободен живот, съвместим с новата им полова идентичност, без намеса от страна на държавата. Обратно, посочването на „пол“ в личните документи трябва да се основава на „обективни биологични, физиологични и/или анатомични фактори“ и трябва да остане прерогатив на държавата.

Правителството отбелязва, че жалбоподателите не са представили каквито и да са реални медицински доказателства освен медицинските становища, диагностициращи ги с „разстройство на половата идентичност“ (документ, който може да бъде издаден за няколко дни без подробно изследване на психологическия портрет на лицето).

В тази връзка Правителството се позовава на редица научни, правни и политически публикации по въпроса, казвайки че непременно трябва да има сериозен медико-правен процес преди всяко лице с мъжко тяло, което се самоопределя като жена, да може да има законова възможност не просто да смени пола си, но и да има достъп до пространства, предназначени само за жени, без непременно да е имал или да възнамерява да има някаква хормонална или хирургична намеса.

Правителството поддържа идеята, че полът по рождение и полът, с който се самоопределя дадено лице, не са идентични и че законът трябва да продължи да ги третира като категории, различни една от друга. Полът е строго защитена характеристика в закона, докато половата идентичност до скоро не е била с такъв статут. Въпреки че защитниците на правата на трансжендърите, често смесват двете категории или ги използват като взаимозаменяеми, Правителството настоява, че само чрез поддържането им отделно ще бъде възможно да се съгласуват опасенията както на тези, които се идентифицират като трансжендъри, така и на онези, които се идентифицират с пола си по рождение.

Мотиви на Съда:

Съдът отбелязва, че доводите на жалбоподателите, въпреки че са насочени срещу отказа на местните власти да променят техния пол в регистрите за гражданско състояние, по същество се отнасят до предполагаемата липса на достатъчна регулаторна рамка за правно признаване на пола.

В тази връзка Съдът твърди, че съвместимостта на чл. 8 от Конвенцията с условията или пълната липса на такива за правно признаване на полова идентичност на транссексуално лице, трябва да се разглежда от гледна точка на положителните задължения на държавата.

Съдът отбелязва, че Правителството убедително твърди, че изразът „промяна на пола“ в раздел 78(ж) от Закона за гражданското състояние трябва да се оценява по „биологични, физиологични и/или анатомични критерии“. Въпреки това, като се има предвид липсата на каквито и да е законодателни разяснения или официални тълкувания, за Съда не е ясно на какво се основава тълкуването на Закона от 2001 г. от страна на Правителството. Наистина се изисква най-голямо внимание и прецизност, когато се използват такива термини, тъй като всеки от тях има свое конкретно значение и води до различни правни последици.

Съдът е на мнение, че Законът от 2011 г. не е достатъчно подробен и точен. В тази връзка непрецизността на действащото законодателство подкопава наличието на правно признаване на пола на практика и, както беше илюстрирано от индивидуалните ситуации на тримата жалбоподатели, липсата на ясна правна рамка оставя компетентните национални органи с прекомерни дискреционни правомощия, които могат да доведат до произвол при разглеждането на молби за правно признаване на смяната на пола. Подобна ситуация противоречи фундаментално на положителното задължение на държавата-ответник да осигури бързи, прозрачни и достъпни процедури за законно признаване на смяната на пола.

Решение на Съда:

Съдът приема, че е налице нарушение на чл. 8 от Конвенцията и осъжда държавата-ответник да заплати на жалбоподателите таксите, които са начислени, и разноските по делото.

Линк към решението: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-221237>

Изготвила: Благвеста Шейтанова

G.M. AND OTHERS v. THE REPUBLIC OF MOLDOVA

(Жалба № .44394/15)

22 ноември 2022 г.

Въведение:

Предмет на делото е нарушаването на чл. 8 - Право на зачитане на личния и семейния живот, от Европейската конвенцията за защита на правата на човека (Конвенцията). Делото е образувано по жалба на три лица с интелектуални затруднения, които твърдят, че насилствено са им наложени контрацептивни мерки и че са били принудени да прекъснат своята бременност.

Judges at the European Court of Human Rights in Strasbourg, France, November 2018. Photo: EPA-EFE/Patrick Seeger

Фактите:

Жалбоподателките Г. М., Т. М. и М. П. страдат от различни по степен на тежест интелектуални затруднения, поради което са били настанени в невропсихиатрично лечебно заведение в Белци, Молдова, за различни периоди от време. По време на престоя си там, те били изнасилени няколко пъти от Ф. С., главен лекар на едно от отделенията. Първата и третата жалбоподателка твърдят, че са забременели след изнасилванията, а и трите твърдят, че са били принудени да прекъснат бременността си и че са им били сложени устройства за вътрематочна контрацепция.

През април 2014 г. и трите лица подават жалби във връзка с абортите и противозачатъчните мерки, наложени върху тях. Полицията отговаря, че абортите са били законни и предвидени от вътрешното право. В подкрепа на това, разследването е установило няколко случая, в които вътрешното законодателство не е изисквало съгласие за медицинска интервенция, която е била необходима, поради интелектуалното увреждане на лицата. Установено е и, че Г. М. и Т. М. са дали съгласието си за абортите, като по-специално за Т. М. се посочва, че е подписала формуляр за съгласие с инициала "М". Въз основа на резултатите от разследването държавните власти решават, че твърденията на жалбоподателките са неоснователни, поради липсата на съответни медицински документи, които да доказват твърденията. В резултат на това Прокуратурата четири пъти отказва да образува наказателно производство.

В крайна сметка, след успешно образувано дело на 19 ноември 2019 г. Върховният съд на Молдова осъжда окончателно Ф.С. за изнасилването на общо шестнадесет пациентки, сред които са и трите жалбоподателки. Решението е взето въз основа на свидетелски показания, включително и от други медицински работници.

Аргументите на страните:

Жалбоподателките:

Жалбоподателките твърдят, че не са дали своето свободно, пълно и информирано съгласие за прекъсване на бременността им и за наложените им впоследствие контрацептивни мерки, както се изисква от международните стандарти. Те твърдят, че са били подложени на тези медицински интервенции само защото имат интелектуални увреждания, а не поради някаква здравословна причина, като например риск за здравето на детето или на майката. Също така смятат, че разследването на твърденията им за принудителни медицински интервенции не е било ефективно, тъй като вътрешното право и практика разрешават абортите и контрацепцията без съгласие от лица с интелектуални увреждания.

Жалбоподателките отбелязват, че предварителното разследване не е могло ефикасно да провери фактите, поради пропуски в процедурата. Те поддържат тезата, че не са извършени необходимите експертизи и медицински прегледи, а те самите не са могли да поискат това заради уязвимото си положение. Пред Европейския съд по правата на човека (Съда; ЕСПЧ) жалбоподателките представят показанията на психолог, работил с тях по време на

разследването. Неговото заключение е, че жалбоподателките са претърпели физическа болка и психологически стрес в резултат на принудителните медицински интервенции, като интелектуално им увреждане не им позволява да "създадат история на събитията", освен ако не са ги преживели лично.

Правителството:

Правителството твърди, че прекъсването на бременността на първата и втората жалбоподателка е било в съответствие с националните и международните стандарти към момента на събитията, а медицинска комисия е установила наличието на медицински и социални причини за извършването на интервенциите. Според Правителството втората жалбоподателка действително е изразила писмено съгласието си за кюретаж, който е бил необходим след спонтанния ѝ аборт, а твърденията на третата жалбоподателка са явно необосновани, тъй като в медицинските ѝ досиета не се споменава бременност или прекъсване на бременност. Аналогично то смята, че твърденията относно принудителната контрацепция са също необосновани, тъй като медицинските досиета на жалбоподателките не съдържат данни за сложени устройства в телата им.

Правителството отбелязва, че разследването, проведено от националните органи, е било задълбочено, включвало е изслушване на жалбоподателките и на лекарите, както и изследването на подписа върху формуляра за съгласие от експерт по почерк и експертиза на медицинските досиета на първата и втората жалбоподателка. От разследването се стига до заключението, че в действията на медицинския персонал няма доказателства за извършено престъпление.

Мотиви на съда:

Съдът подчертава, че особеното положение, в което се намират пациентите, настанени в психиатрични болници, свързано с тяхната уязвимост, изисква повишено внимание при проверката за спазването на Конвенцията. Дори медицинските органи да могат да имат правомощията да решават и налагат необходимите според тях грижи за пациента, тези лица все пак остават под закрилата на чл. 3 (забрана за изтезания). Преценявайки изложените по делото факти, Съдът приема, че са достатъчно сериозни и попадат в обхвата на забраната за изтезания, затова решава да разгледа делото от гледна точка на чл. 3 от Конвенцията.

Нарушенията на правата по чл. 3 от Конвенцията се разглеждат в два аспекта - процедурен (да се проведе ефективно разследване на случилото се) и материален (да се осигури адекватна правна рамка, за да се гарантира защитата на тези лица).

Съдът смята, че властите не са провели ефективно разследване на обвиненията на жалбоподателките по няколко причини. На първо място, ЕСПЧ отбелязва, че, въпреки че разпитите на медицинския персонал частично потвърдили позицията на жалбоподателките, не е започнато разследване, за да се провери достоверността на твърденията и да се

установят отговорните лица за случилото се. Също така разследването не е изследвало в дълбочина наличието или липсата на съгласие на пациентките. По време на разследването не е била взета предвид и уязвимостта на жалбоподателките като хора с интелектуални затруднения, които са били изложени на сексуално насилие в институционален контекст. При тези обстоятелства, Съдът намира, че е налице нарушение по процесуалната част на чл. 3 по отношение и на трите жалбоподателки.

За да се определят материалните задължения на държавата по чл. 3, Съдът разгледа въпроса дали Г. М, Т. М и М. П, като дееспособни лица с интелектуални затруднения, са били подложени на инвазивни медицински процедури без тяхното информирано съгласие.

ЕСПЧ отбелязва, че молдовската министерска заповед от 1994 г. относно прекратяването на бременността по отношение на лица с интелектуални затруднения противоречи на международните стандарти, тъй като в нея интелектуалното увреждане се посочва като пречка за забременяване, без да се имат предвид медицинските рискове. Освен това по силата на тази заповед се изключва правото на засегнатите жени да вземат решения относно личния си живот.

Относно формата на съгласие на пациентките и дали изобщо е нужно то да се дава, Съдът счита, че с оглед на естеството на медицинските интервенции, в съответствие с вътрешната правна уредба действителното съгласие на жалбоподателките е трябвало да бъде потвърдено писмено от лекар или пациент в медицинското досие. ЕСПЧ приема, че Правителството не е успяло да докаже съществуването на каквито и да било правни разпоредби, гаранции и механизми, предназначени да позволят на лица които не са били лишени от дееспособност (като жалбоподателките), да изразяват валидно и пълноценно информирано съгласие за медицински интервенции. Съдът установява, че съществуващата правна рамка не отговаря на изискването да се създаде и ефективно да се прилага система, която да осигури защита на жените, живеещи в психиатрични заведения срещу сериозни нарушения на тяхната неприкосновеност. Следователно вътрешното законодателство не може да защити жалбоподателките от принудителен аборт без тяхно съгласие и е налице нарушение и на материалния аспект на чл. 3 от Конвенцията.

Относно оплакванията на жалбоподателките, свързани с мерките за контрацепция, Съдът признава, че е имало нарушение на материалната част на чл. 3 от Конвенцията само по отношение на Г.М. По отношение на другите две жалбоподателки, поради липсата на доказателства относно твърденията им, Съдът извежда, че не е имало нарушение.

Решение на Съда:

Съдът приема, че има нарушение на чл. 3 от Конвенцията в неговата процесуална и материална част (тази, свързана с насилствените аборти) по отношение и на трите жалбоподателки, а относно частта, свързана с контрацептивните мерки, приема, че има нарушение само по отношение на Г. М.

Изготвено от: Шудинта Султана

Линк към решението: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-220954>

Дела пред други съдилища

Дела пред други съдилища

ДЕЛО ХУАКОН БАЙДАЛ И ДРУГИ СРЕЩУ ЕКВАДОР

РЕШЕНИЕ ОТ 4 ОКТОМВРИ 2022 Г.

Представяне на делото и предмета на спора:

На 2 юни 2021 г. Интерамериканската комисия по правата на човека изпраща под юрисдикцията на Съда делото „Уолтър Гонсало Хуакон Байдал, Мерседес Еухения Салазар Куевас и семейство срещу Република Еквадор“. Според Комисията случаят е свързан с предполагаемата извънсъдебна екзекуция на Уолтър Гонсало Хуакон Байдал и Мерседес Еухения Салазар Куева, извършена от държавни служители през март 1997 г., както и със ситуацията на безнаказаност, в която остават фактите.

С доклада си по същество Комисията установява, че държавата Еквадор е отговорна за нарушаването на правата, установени в членове 4.1 (право на живот); 5.1 (право на лична неприкосновеност); 8.1 (съдебни гаранции) и 25.1 (съдебна защита) от Американската конвенция за правата на човека, във връзка със задълженията, установени в член 1.1 и 2 от същия документ, в ущърб на Уолтър Гонсало Хуакон Байдал, Мерседес Еухения Салазар

Куева и техните близки роднини. Комисията заявява, че предава случая на Съда, „като взема предвид необходимостта от правосъдие и обезщетение за жертвите“.

Искания на Комисията: Комисията иска от Съда да установи и обяви международната отговорност на държавата за нарушенията, съдържащи се в доклада по същество, и да разпореди на държавата да предостави мерките за обезщетение, включени в този доклад. Съдът отбелязва със загриженост, че между подаването на първоначалната петиция пред Комисията и внасянето на делото в Съда са изминали повече от 18 години.

Обобщение на фактите по делото и нарушенията на правата на човека:

А) Факти по делото

На 31 март 1997 г., в дома на Уолтър Гонсало Уакон Байдал и съпругата му Мари дел Пилар Шансай Кимис, в град Гуаякил, гореспоменатите лица се срещат с Мерседес Еухения Салазар Куева, Уилсън Едуардо Хуакон Байдал, Уилям Хуакон и други роднини, за да планират празненство по случай 15-и рожден ден. Около 17:30 ч. Уилсън Хуакон се прибира вкъщи с двете си дъщери. Партньорката му, Мерседес Салазар, си тръгва половин час покъсно, придружена от г-н Уолтър Хуакон, който моли братовчед си, Уилям Хуакон, да заеме автомобила му - такси, което е паркирано пред мястото на срещата.

Г-н Уолтър Хуакон забравя да вземе със себе си шофьорската си книжка и документите за превозното средство. Въпреки това той управлява таксито в продължение на около 200 метра, докато в присъствието на патрул от Комисията по движението по пътищата, който му иска документите, се уверява, че ги няма, и се обръща, за да се върне към къщата, като се движи в насрещна посока на движението.

След тази маневра двама членове на Комисията по пътното движение го преследват. Към тях се присъединяват четирима полицаи на два мотоциклета. Полицаяте и служителите на транзитната служба започват да стрелят по таксито, което ранява Мерседес Салазар. Впоследствие Уолтър Хуакон минава покрай къщата и вика на Мария Чанкая да му предаде документите. Когато излиза от къщата, Мария вижда как Уолтър излиза от таксито с вдигнати ръце и полицаят с инициали Х. С. Б. го прострелва в крака. Същият полицаи вкарва пистолета си през задния прозорец на таксито и произвежда два изстрела в сърцето на Мерседес Салазар. Когато Мери Чанкая се опитва да помогне на Уолтър Хуакон, полицаят Х.С.Б. я бута и отново го прострелва, този път в брадичката, убивайки го. Г-жа Салазар също умира в резултат на претърпяната от нея телесна повреда. Полицаяте бягат от мястото на инцидента и не съобщават за него на началниците си.

Б) Нарушения на правата на човека

С оглед на признаването на отговорността на държавата по делото и приемането на фактите по делото, спорът относно извършените нарушения на правата на човека е прекратен.

Поради това Съдът, по силата на одобрението на споразумението за приятелско уреждане на спора, обявява, че Еквадор е отговорен за нарушенията на правата на човека, обобщени по-долу.

Държавата е отговорна за нарушаването на правото на живот, признато в член 4, параграф 1 от Американската конвенция, във връзка с член 1, параграф 1 от същия документ, поради извънсъдебните екзекуции на Уолтър Хуакон и Мерседес Салазар, извършени от полицейски служители, които са стреляли срещу горепосочените жертви по неоправдан, ненужен, непропорционален и лишен от легитимна цел начин.

Държавата е отговорна за нарушаването на правото на хуманно отношение, признато в член 5, параграф 1 от Американската конвенция, във връзка с член 1, параграф 1 от същия документ, в ущърб на Уолтър Хуакон и Мерседес Салазар. Причината е, че и двамата са били простреляни с огнестрелно оръжие, когато са били преследвани от шестима полицаи. Еквадор признава, че г-н Хуакон е бил изваден от автомобила, в който се е намирал, и прострелян в десния крак от полицаи. Г-жа Салазар е простреляна няколко пъти, докато е била в автомобила. Освен това държавата е отговорна за нарушаването на правото на хуманно отношение в ущърб на най-близките роднини на посочените лица, посочени в доклада по същество, тъй като те са претърпели увреждане на психологическия и моралния си интегритет.

Освен това, съгласно признаването на отговорността си, Еквадор е отговорен за нарушаването на правата на съдебни гаранции и съдебна защита, признати в член 8, параграф 1 и член 25 от Американската конвенция, във връзка с член 1, параграф 1 и член 2 от същия документ, в ущърб на горепосочените роднини на г-н Хуакон и г-жа Салазар, поради:

I. Липсата на достатъчни гаранции за независимост и безпристрастност от страна на полицейските наказателни съдии поради „функционалната и административна зависимост на системата на полицейското правосъдие от изпълнителната власт и невъзможността да се поиска съдебен контрол от страна на обикновената юрисдикция“; „начина, по който са назначени полицейските наказателни съдии“; „липсата на достатъчни гаранции за стабилност на техните постове“ и „статута на действащи служители на по-голямата част от участващите“.

II. Нарушаване на правото на компетентен орган поради факта, че разследването е трябвало да се проведе в рамките на общата юрисдикция, а не в рамките на наказателната юрисдикция на полицията, както е направено в настоящия случай, като се има предвид, че „в случай на нарушения на правата на човека и по-специално на правото на живот и лична неприкосновеност, фактите не могат да се считат за престъпления по служба.“

III. Нарушение на принципа на дължимата грижа и на разумния срок, като се имат предвид нередностите, свързани с непреддаването на оръжията на полицейските служители

за изготвяне на балистични експертизи; неизвършването на експертизи на автомобила на г-н Хуакон; както и фактът, че разследването срещу полицаи Х.С.Б. е продължило повече от двадесет и две години след събитията.

IV. Положението на безнаказаност по отношение на фактите по делото, както и това, че държавата „не е изпълнила задължението си да проведе адекватно разследване, за да идентифицира и, ако е необходимо, да накаже всички лица, отговорни за извънсъдебните екзекуции на Уолтър Гонсало Уакон Байдал и Мерседес Еухения Салазар Куева.“

Решение на съда:

В съответствие с разпоредбите на приятелското споразумение за уреждане на спора и както е посочено в настоящото решение, държавата трябва:

- Да прехвърли тленните останки на г-н Уолтър Гонсало Уакон Байдал и Мерседес Еухения Салазар Куева;
- Да извърши публичен акт на признаване на отговорност;
- Да извърши плащането, посочено в параграф 66 от настоящото решение, за обезщетение за неимуществени вреди при условията на точки 66-70 от настоящото решение.
- В срок от една година от уведомяването за настоящото решение държавата представя на Съда доклад за мерките, приети за изпълнение на настоящото решение, без да се засягат разпоредбите на параграфи 54-60 от настоящото решение.

Съдът следи за пълното спазване на настоящото решение в изпълнение на правомощията си и задълженията си по Американската конвенция за правата на човека и счита делото за приключено, след като държавата изпълни изцяло разпоредбите на настоящото решение.

Източник

Изготвено от: Десислава Петкова

Решение на Международния наказателен съд за преустановяване на разследванията в Афганистан.

На 31 октомври 2022 г. втори състав на отделението за предварително производство на Международния наказателен съд (МНС) упълномощи прокуратурата да възобнови разследването на ситуацията в Афганистан. Съдиите считат, че понастоящем Афганистан не провежда ефикасни разследвания по начин, който би оправдал отлагане на разследванията на съда, споменато в чл. 17 от Римския статут, и че афганистанските органи не проявяват интерес да изпълнят искането за отсрочване, което са подали на 26 март 2020 г.

Разследването на Международния наказателен съд в Афганистан е текущо дело за военни престъпления и престъпления срещу човечеството, за които се твърди, че са били извършени по време на войната в Афганистан след 1 май 2003 г., или в случая на въоръжените сили на САЩ и ЦРУ, военни престъпления, извършени в Афганистан, Полша, Румъния или Литва. На 5 март 2020 г. разследването е официално упълномощено от МНС да започне.

На 16 април 2020 г. прокуратурата уведомява съда, че Афганистан, по силата на чл. 18 (2) от Римския статут, изявява желание за отсрочване на делото. По същото време Афганистан предоставя на прокуратурата материали по отношение на дела, които са разследвани от органите на държавата.

Промените, настъпили в Афганистан от пролетта до есента на 2021 г., не остават незабелязани от Международния наказателен съд. Набляга се на връзката между

политическите промени в държавата и съдбата на делото, включително съдбата на искането за неговото отсрочване. През споменатия период президентът на Афганистан Ашраф Гани напуска държавата, след като опозиционни на управлението му сили завладяват първо няколко ключови провинции, а след това и столицата Кабул. Тези действия позволяват установяване на фактически контрол върху територията на Афганистан, което от своя страна води до искането на Прокуратурата да бъде позволено подновяването на разследването по силата на чл. 18 (2) от Римския статут.

В своето искане за подновяване на разследването прокуратурата включва и установени факти по отношение на информацията, предоставена от властите на Афганистан през 2020 г. С решението си от 31 октомври 2022 г. съдът разделя делата, разследвани от Афганистан, на 4 групи:

1. необосновани, при които държавата е предоставила само 1 допълнителен документ;
2. недостатъчно обосновани, при които държавата е предоставила няколко допълнителни документа, но е установено, че те не доказват предприети мерки за разследване или наказателно преследване;
3. обосновани, но не релевантни - при дела, които не отразяват обхвата на упълномощените от МНС разследвания, или дела, които не са под юрисдикцията на МНС;
4. обосновани и релевантни - делата, за които са предоставени адекватни допълващи документи и които са в обхвата на параметрите на ситуацията на упълномощаване.

От общо 518 дела, които Афганистан е предоставил на прокуратурата, 54 от тях спадат към последната категория.

В своето искане за подновяване на делото, прокуратурата изтъква няколко факта, с които аргументира искането си. Първо, прокуратурата смята, че предвид промените се фактическо управление на Афганистан в държавата няма да е възможно продължаването на съответните разследвания и наказателни преследвания, които са в основата на искането за отсрочване на делото. Това е така, защото управлението в Афганистан от 2021 г. се характеризира с радикални религиозно-политически възгледи и собствено тълкуване на исляма. Второ, прокуратурата отбелязва, че всички дела, възбудени във връзка с искането за отсрочване, са изоставени или в най-добрия случай са в ситуация на застой. И трето, прокуратурата смята, че след предприетите промени в ключово за делото законодателство в Афганистан от страна на новото управление, МНС следва да разреши подновяването на разследването.

След преглед на фактическите обстоятелства по делото, в своето решение отделението за предварително производство на МНС дава и ключово тълкуване на чл. 18 (2), както и на чл. 17 (1) (a) (b), които са в пряка взаимосвързаност.

При тълкуване на чл. 18 (2), съдът отбелязва, че съответната държава е длъжна да предостави информацията относно нейното разследване. Решението на съда се взема предвид тази информация и след преглед на искането на прокуратурата, като се цели установяване на съответствие/разлики между двете и се вземат предвид факторите, споменати в чл. 17. Факторите в чл. 17 са:

- делото се разследва от държавата с юрисдикция, освен ако държавата не може или не желае да го проведе;
- делото е разследвано от държавата с юрисдикция и същата е решила да не възбужда наказателна отговорност по отношение на засегнатото лице, освен ако решението е взето в следствие на невъзможност или нежелание за търсене на отговорност;
- засегнатото лице вече е било съдено за действие, което е причината за оплакването, и съдебен процес пред съда не е позволен;
- делото не съответства на нужните изисквания за да се предприемат действия от МНС

При тълкуване на чл. 17 (1) (a) (b) съдът изтъква, че при установяване на допустимост на дело следва да се установи дали има, или е имало текущо разследване или съдебен процес, и дали е имало разследвания в миналото, но държавата е преценила да не търси наказателна отговорност. Само след като се отговори на тези въпроси, съдът може да прецени дали държавата не желае или няма възможност да проведе разследване или подведе под отговорност. В случая съдът отбелязва, че бездействието от страна на държавата означава, че въпросът за нежелание или невъзможност не се повдига и делото може да бъде разгледано в МНС.

Важността на тълкуването на споменатите членове се състои в това, че именно те са приложими по делото, което се отбелязва и в решението на съда от 31 октомври. Предвид всички споменати факти, съдът постановява, че промените в политическата обстановка на една държава могат да повлияят на нейното желание или възможност да разследва, или да продължи разследването, заради което може да се изискват актуализации на информацията, която се предоставя.

Особено внимание в решението от 31 октомври е обърнато и на темата за превода на информацията, която се предоставя. В конкретния случай съдът първо се обръща към Афганистан, като отбелязва, че изявената нужда от превод не е напълно основателна, тъй като информацията, предоставена от прокуратурата, е предимно на езика дари, на който е и част от информацията, предоставена от самия Афганистан. В своето обръщение към прокуратурата съдът изтъква, че служителите ѝ не следва да резюмират или пропускат информация при превод, тъй като прокуратурата не е страната по делото, която преценя коя информация е задължителна или не за превод.

Като следствие на всички изложени факти, съдът взема решението да упълномощи подновяването на разследването на ситуацията в Афганистан. На 23 ноември 2022 г. Апелативната камера на съда избира съдия Пьотър Хофмански за председателстващ съдия по настоящата жалба и издава заповед за провеждане на производството по обжалване. Наред с това Международният наказателен съд кани жертвите по силата на правило 93 от Правилата за процедура и доказателства, да попълнят своите отговори на жалбата на 15 декември 2022 г.

Източници:

17-196

RS-Eng.pdf

Изготвено от: Христина Трошанова

Доклади, разработки и обзори

Доклади, разработки и обзори

Правни основания за защита на севернокорейски бежанци

В последно време все повече международни органи, занимаващи се със защитата на правата на бежанците и правата на човека като цяло определят севернокорейците, напуснали страната си, като лица, нуждаещи се от именно такава защита. Намаляващи запаси от храна и недостиг на лекарства са част от многото причини севернокорейците да рискуват живота си, напускайки страната си. Но дори и да преминат успешно границата, в много държави (най-вече съседните на Северна Корея) те не са напълно защитени от принудително връщане. Тяхното принудително връщане в Северна Корея се определя еднакво от Върховния комисариат на ООН за бежанците (ВКБООН) и други органи на ООН като нарушение на международното право, особено в светлината на факта, че след връщането

им на севернокорейска територия избягалите лица биват подложени на тежки наказания, принудителен труд, а понякога получават и смъртни присъди за предаване на родината. Именно поради тези причини повече от всякога е необходимо да им се осигури от международна защита.

От една страна, съгласно Конвенцията от 1951 г. относно статута на бежанците (Конвенцията за бежанците) и нейният протокол от 1967 г., по които са страни 144 държави, напусналите страната си севернокорейци следва да бъдат считани за лица, нуждаещи се от международна бежанска закрила. Съгласно Конвенцията за бежанците дадено лице се счита за бежанец, когато е извън страната си на произход поради „основан страх да не бъде преследван“ в тази страна „по причини на раса, религия, националност, принадлежност към определена социална група или политическо мнение“ и следователно не може или не желае да се възползва от защитата на тази страна. Това означава, че севернокорейци, които преминават в Китай с основателен страх от преследване на политическа, религиозна или друга основа, трябва да се считат за бежанци съгласно Конвенцията за бежанците. В допълнение Конвенцията изрично забранява тяхното експулсиране, освен ако не са налице основания, заплашващи националната сигурност или обществения ред на държавата, в която се намират. Силни тревоги предизвиква ситуацията в Китай, където няма конкретна процедура за определяне и получаване статут на бежанец, чрез който да определи вида на статута на бежанците; дава се ограничен или никакъв достъп на ВКБООН до севернокорейци, преминаващи в Китай и не е възможно да се установи колко граждани на Северна Корея търсят убежище в Китай поради основателен страх от политическо или друго преследване.

От друга страна, много от севернокорейците извън територията на своята родина отговарят на категорията *refugees sur place*. Според дефиницията на ВКБООН, *refugees sur place* са лица, които не са бежанци при напускане на страната си. Те стават бежанци на по-късен етап поради основателен страх от преследване след завръщането си. По този начин севернокорейците, които напускат страната си по икономически причини, могат да станат *refugees sur place*, ако имат основателни опасения от преследване и сурово наказание при завръщането си, което в тяхната ситуация не е трудно за доказване. Според законите в Северна Корея напускането на страната без разрешението на управляващата партия е престъпление, така че когато бъдат експулсирани, напусналите севернокорейци биват арестувани, като в ареста те са подложени на физическо и сексуално насилие, принудителен труд, принудителен аборт, изтезания и в някои случаи смърт. Строги наказания се налагат по-специално на севернокорейци, които зад граница са се свързали с чужденци (напр. мисионери, хуманитарни работници или журналисти), потърсили са „политическо убежище“ в други държави, опитали са да получат достъп до Южна Корея и в случаите, когато севернокорейски жени са сключили брак с чужденец. Насилственото депортиране на севернокорейци без какъвто и да е процес за определяне на статута, в страната им, където има възможност да бъдат преследвани, е явно нарушение на

Конвенцията за бежанците. За ВКБООН от 2004 г. насам севернокорейците в Китай са „лица, чието положение будизагриженост“, които не трябва да бъдат връщани в страната си, без да бъде установен техният статут и да получат гаранции, че няма да бъдат нарушени техните основни права.

Севернокорейските бежанци, които са потърсили убежище в чужбина са над 300 хиляди, като 30 хиляди от тях са се установили в Южна Корея. От 2020 до 2022 в броя на избягалите (escapees) от Северна Корея се наблюдава рязък спад поради блокирането и затварянето на границите към Китай и Русия. Със засилване на тоталитарния режим на севернокорейския лидер Ким Чен Ун и инвестиране на основната част от националния доход в увеличаване на военната сила на страната, гладът и нарушаването на основните човешки права на населението се засилва още повече. Затова смятам, че трябва да се даде повече гласност на правата на севернокорейските бежанци въз основа на международното право, особено по отношение на експулсиране против тяхна воля.

Източници:

<https://www.brookings.edu/opinions/legal-grounds-for-protection-of-north-korean-refugees/>

<https://www.hrw.org/news/2022/02/17/north-koreans-face-repatriation-russia>

Изготвено от: Кети Канг

ООН с критика към Иран по повод реакцията на властите на протестите в страната

Специална сесия на Съвета на ООН по правата на човека се провежда на 24 октомври 2022 г., след официално искане за нейното провеждане от Германия и Исландия, подкрепени от други 40 държави. По време на сесията Съвета на ООН (UNHCR) обсъжда влошаващото се положение в Ислямска република Иран, особено по отношение на жените и децата. По време на встъпителните думи Върховният комисар на ООН по правата на човека Фолкер Тюрк прави преглед на случващото се от средата на септември, когато Махса (Джина) Амини е убита в ареста на "моралната или хиджабската полиция" на страната, разпалвайки национално въстание срещу режима.

Иран е разтърсен от най-мощните протести от години след смъртта на Махса Амини на 16 септември 2022 г. Моралната полиция на страната, натоварена със задачата да прилага строги правила за облеклото и поведението, арестува 22-годишната жена, защото не носи правилно хиджаба си и е обула тесни дънки.

Семейството ѝ твърди, че Амини е била пребита, а главата ѝ е била ударена няколко пъти. Правителството и полицията отричат обвиненията, твърдейки, че смъртта ѝ се дължи на "придружаващо заболяване".

Оттогава протестиращи на всякаква възраст, принадлежащи към различни етноси и от всеки пол, излизат на улиците на Иран да протестират. "Жените започнаха тази вълна от протести", казва Рамияр Хасани, говорител на Организацията за правата на човека "Хенгау". "Но всички останали се присъединиха. Жените и мъжете са рамо до рамо. Цял Иран е обединен".

Протестите се водят по мирен начин, във вида на мащабни демонстрации по улиците, които се случват във всички ключови градове на Иран. По време на демонстрациите жените горят своите хиджаби, танцуват и дори режат косите си. Властите на Иран докладват и за стачки по училищата и университетите, а Иранският национален футболен отбор отказва да пее химна на държавата по време на Световното първенство по футбол на 21 ноември 2022 г. Още повече, демонстрации и протести се разгръщат и по цяла Европа.

Реакцията на властите на Иран е определена от Рамияр Хасани като "много яростна" още от самото начало, особено в районите, които са населени от етнически малцинства (като Кюрдистан и Балохистан). Най-малко 402 души, включително 58 деца, са убити и няколкостотин са ранени, според данни на САЩ. Но тази цифра вероятно ще бъде много по-висока, тъй като много случаи остават неотчетени. Режимът обвинява други държави,

като САЩ (която нарича "Великия сатана") и Израел, че подклаждат несъгласие, въпреки че няма доказателства за това.

Причините за масовите протести са на базата на дълбоко вкоренен гняв в Иран заради ислямската политика на правителството, особено тази около дрескода. Дори когато хиджабът става задължителен през 1983 г. има протести, основано на несъгласие, което продължава и досега.

Разочарованието се влошава, когато Ебрахим Раиси става президент през 2021 г. и започва да засилва полицейското управление на женския дрескод. Бившите президенти Хасан Рохани и Мохамед Хатами в миналото се опитват да сближат Иран със Запада, да намалят социалните ограничения и да интегрират повече демократични свободи, въпреки че тези усилия до голяма степен се провалят. Може да се направи извода, че причините за демонстрациите се трупат от години, но е факт, че протестите от 2022 г. са най-мощните досега, в сравнение с тези от 2019 г., и обединяват всички слоеве на обществото в Иран.

По време на заседанието на Съвета на ООН по правата на човека, Тюрк порицава убийството на протестиращи и липсата на отговорност на извършителите на зверства срещу хората като част от репресиите срещу инакомислието. Той също така изразява загриженост относно "ненужната и непропорционална" употреба на сила срещу протестиращите и големия брой арести, както и смъртните присъди, издадени на протестиращите. "Силите за сигурност... са използвали бойни патрони, птичи изстрели и други метални пелети, сълзотворен газ и палки", казва той.

Представителят на Техеран нарече дебата позорен и ужасяващ, говорейки за положението на правата на човека в други страни като на жените в Йемен, Палестина и дори местното население на Канада. След това тя продължава със списък със статистически данни за броя на жените в различни професии в Иран на съдии и спортни треньори, нещо, което изглежда невярно за иранския народ в социалните медии. Съюзниците на Техеран - Венецуела, Куба, Северна Корея и Китай застават на страната на Ислямската република и изразяват несъгласие със сесията или всяка резолюция срещу Ислямската република.

Немският министър на външните работи Аналена Бербок прави референция към Международния пакт за граждански и политически права, а по-точно неговите чл. 2, 19 и 21, които защитават основни права на човека като: зачитане на правата на човека без дискриминация, правото на мирни събирания и свобода на словото.

Действията, които следва да се очакват, са приемането на резолюция от членовете на Съвета, която ще цели търсене на отговорност на Ислямската република. Друг глобален ход по повод отричането на правата на жените от страна на Иран и репресиите срещу протестиращите, са призивите към ООН за изгонване на Ислямската република от Комисията на ООН за статута на жените. Тези призови стават все по-настоятелни, като Канада, Нова Зеландия, Нидерландия и САЩ стоят зад искането. UN Watch, независима

неправителствена група за правата на човека, изготвя резолюция за 54-членния Икономически социален съвет на ООН (ИКОСОС) за отстраняване на Иран от ИКОСОС.

Източници: iran-protests-what-caused-them-who-is-generation-z-will-the-unrest-lead-to-revolution

202211241144

Изготвено от: Христина Трошанова

За Кръжока

Кръжокът по международно публично право към Софийския университет “Св. Климент Охридски” обединява студенти с интерес в сферата на международното право и международните отношения и им предоставя възможност да задълбочат знанията си по вълнуващи за тях въпроси и да развият уменията си за писане на правни текстове, правене на правни проучвания, изготвяне и изнасяне на презентации, говорене пред публика.

Студентите от кръжока имат свободата сами да избират с каква тема да се занимават и формата, в който искат да работят, включително:

- Писмени разработки, които да бъдат включени в месечния бюлетин на кръжока;
- Презентации пред публика и групови дискусии;
- Симулации на преговорни процеси по актуални международни проблеми и конфликти;
- Изготвяне на собствен проект за събитие или инициатива, която организаторският екип и членовете на кръжока да осъществят.

Всеки, който има желание да стане член на кръжока, може да се свърже с нас чрез:

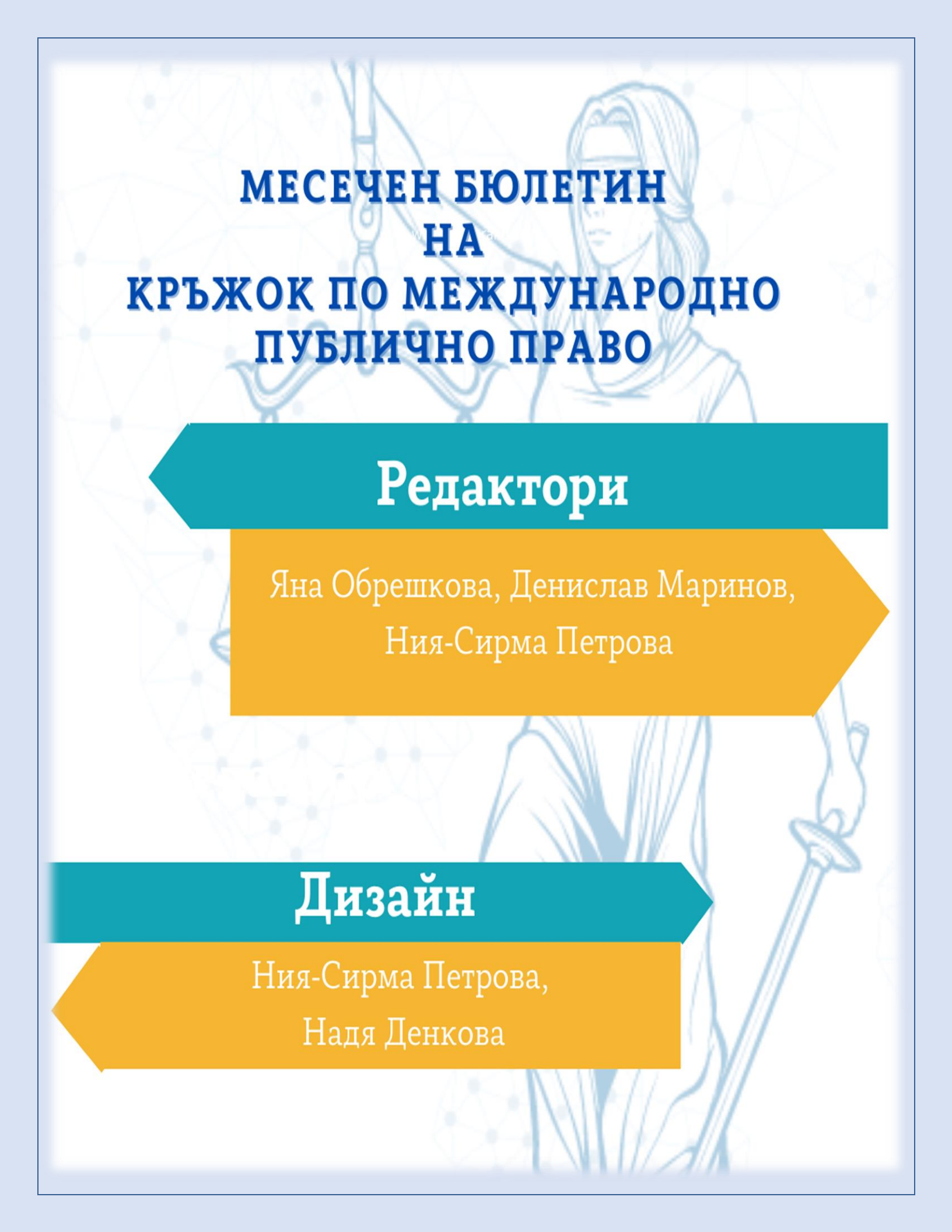
=> нашата Facebook страница

=> нашия Instagram профил - @international.law.group.su

=> контактформата на нашия сайт

=> нашия имейл адрес - international.law.group.su@gmail.com

Всеки, който иска да следи за наши минали, настоящи и бъдещи събития, може да посети и нашия уебсайт или нашия YouTube канал.

МЕСЕЧЕН БЮЛЕТИН НА КРЪЖОК ПО МЕЖДУНАРОДНО ПУБЛИЧНО ПРАВО

Редактори

Яна Обрешкова, Денислав Маринов,
Ния-Сирма Петрова

Дизайн

Ния-Сирма Петрова,
Надя Денкова